

Metodyka przygotowania i oceny Programu Rewitalizacji w ramach MRPO na lata 2007-2013

7.3 Metodyka przygotowania i oceny Programu Rewitalizacji w ramach MRPO na lata 2007-2013

Wstęp

Niniejsza metodyka została przygotowana w oparciu o doświadczenia i propozycje Stowarzyszenia Forum Rewitalizacji, działające pod kierunkiem pana prof. Krzysztofa Skalskiego. Stowarzyszenie to jest niekwestionowanym liderem w dziedzinie wdrażania programów rewitalizacji w skali ogólnopolskiej. W metodyce wykorzystano również doświadczenia okresu programowania 2004-2006 wynikające z wdrażania ZPORR.

Wprowadzenie - pojęcia

Rewitalizacja to kompleksowy, skoordynowany, wieloletni, prowadzony na określonym obszarze proces przemian przestrzennych, technicznych, społecznych i ekonomicznych, inicjowany przez samorząd terytorialny (głównie lokalny) w celu wyprowadzenia tego obszaru ze stanu kryzysowego, poprzez nadanie mu nowej jakości funkcjonalnej i stworzenie warunków do jego rozwoju, w oparciu o charakterystyczne uwarunkowania endogeniczne¹.

A zatem jest to grupa działań prowadzonych na zdegradowanych obszarach zurbanizowanych. Wyprowadzenie ze stanu kryzysowego polega na znalezieniu dla tych obszarów nowego zastosowania lub przywrócenie ich pierwotnego stanu i funkcji wraz z doprowadzeniem do funkcjonalnego stanu obiektów znajdujących się na obszarze rewitalizacji.

Jak wynika z powyższej definicji rewitalizacja charakteryzuje się:

- Kompleksowością, czyli całościowym spojrzeniem na zdegradowany obszar, na którym podejmowane działania w sferze infrastrukturalnej, gospodarczej, społecznej i środowiskowej są w pełni ze sobą zintegrowane i podporządkowane tym samym celom. Jest to również odpowiedzialność realizatora (koordynatora) procesu rewitalizacji nie za poszczególne etapy procesu, ale za końcowy efekt.
- Koordynacją działań, czyli takim zarządzaniem procesem, aby prowadzony był zgodnie z ustalonym harmonogramem, przy optymalnym wykorzystaniu zasobów istniejących jak i powstałych dzięki realizacji poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych.
- Wieloletniością. Stopień skomplikowania procesu rewitalizacji, konieczność podjęcia wielu działań oraz ich kosztochłonność zmusza do rozłożenia wysiłków na wiele lat (w zależności od obszaru rewitalizacji i jego degradacji).

Program rewitalizacji – opracowany i przyjęty przez jednostkę samorządu terytorialnego (uchwałą rady) i koordynowany przez tą jednostkę (lub instytucję zewnętrzną na zlecenie j.s.t.) wieloletni program w sferze przestrzeni, urzędów technicznych, społeczeństwa i gospodarki, a także środowiska naturalnego, opisujący stan i stopień degradacji terenu (obszaru rewitalizacji) za pomocą wskaźników społecznych i ekonomicznych oraz planowane do realizacji działania oraz system ich wdrażania, których celem jest wyprowadzenie tego obszaru z sytuacji kryzysowej poprzez nadanie mu nowych funkcji lub przywróceniu funkcji jakie pełnił powinien zgodnie ze swoją specyfiką. Celem takiego programu jest także – oprócz przywrócenia funkcjonalności – stworzenie korzystnych warunków do jego dalszego trwałego rozwoju. Ponieważ degradacja może dotyczyć różnych sfer społeczno-gospodarczych w zależności od przestrzeni objętej kryzysem można rozróżnić programy rewitalizacji obszarów:

- miejskich – program dotyczący odnowy miejskiej tkanki urbanistycznej wraz z realizacją działań skierowanych na poprawę warunków i jakości życia mieszkańców,
- przemysłowych – program obejmujący rekultywację terenów zdegradowanych przez działalność przemysłową wraz z zagospodarowaniem tych terenów dla potrzeb nowych przedsiębiorstw lub pełnienia innych funkcji (np. turystycznych) oraz działania na rzecz społeczności zamieszkującej obszar integralnie, funkcjonalnie związany z terenami zakładów przemysłowych,

¹ Na podstawie *Wytycznych Ministra Rozwoju Regionalnego w zakresie programowania działań dotyczących mieszkalnictwa*.

- powojaskowych – program skierowany do terenów wcześniej zajmowanych lub eksploatowanych przez armię do celów logistycznych, kwaterunkowych czy poligonowych.

Obszar objęty programem rewitalizacji – oznacza obszar, dla którego opracowano i wdraża się program rewitalizacji (dla części lub całości obszaru w sytuacji kryzysowej)².

Projekt rewitalizacyjny = operacja – przedsięwzięcie, które jest częścią programu rewitalizacji, w ramach którego realizowane są zadania inwestycyjne, społeczne i ekonomiczne³.

Obszar projektu rewitalizacyjnego – oznacza część obszaru programu rewitalizacji obejmującą grupę nieruchomości w kontekście problemów społecznych i ekonomicznych, gdzie realizowany ma być projekt rewitalizacyjny⁴.

Stan kryzysowy - oznacza trwale występowanie szkodliwych i niszczycielskich procesów dotyczących przestrzeni, urządzeń technicznych, społeczeństwa oraz gospodarki, które doprowadziły do degradacji danego obszaru⁵.

Rewitalizacja w MRPO 2007-2013

Rewitalizacja w rozumieniu Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013 (MRPO) dotyczyć będzie wyodrębnionych obszarów miasta wraz z grupą obiektów budowlanych, która w wyniku przemian gospodarczych, społecznych, ekonomicznych, przestrzennych i innych, utraciła częściowo swoją pierwotną funkcję i przeznaczenie. Programy rewitalizacji należy zatem traktować jako kompleksowe programy działań obejmujących budowę, modernizację zabudowy i przestrzeni ze szczególnym uwzględnieniem przestrzeni publicznych, rewaloryzację zabytków na wybranym obszarze miasta, w powiązaniu z wprowadzeniem zmian gospodarczych i społecznych na tym obszarze.

Rewitalizacja jest więc połączeniem działań o charakterze technicznym z programami ożywienia gospodarczego i przedsięwzięciami na rzecz rozwiązania problemów społecznych.

Ze względu na specyfikę Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, którego środki finansować będą MRPO, wsparcie działań o charakterze nieinwestycyjnym możliwe jest jedynie w niewielkim zakresie, natomiast funduszem wspierającym realizację działań w sferze społecznej jest Europejski Fundusz Społeczny (Program Operacyjny Kapitał Ludzki).

Przedsięwzięcia wnioskowane do wsparcia w ramach MRPO muszą jednak mieścić się w przytoczonej powyżej definicji rewitalizacji. Aby móc właściwie ocenić ich wartość dla rozwoju obszaru miasta i całego regionu wymagane jest przedstawienie programu rewitalizacji, z którego jasno będzie wynikać, iż przedsięwzięcie jest jego istotnym elementem. W świetle realizacji celów MRPO podstawowe znaczenie ma wykonalność programu, a jednym z jej gwarantów jest zapewnienie osoby / komórki odpowiedzialnej za jego całościową realizację. Element ten będzie również uwzględniany i szczególnie egzekwowany w toku dalszych prac z programem.

Elementy procedury przygotowania programu rewitalizacji

(odpowiedź na pytanie: „Co należy zrobić?”)

Aby program rewitalizacji mógł być uznany za poprawny dokument planistyczny, musi zawierać co najmniej:

- a. część raportową (opis stanu istniejącego na terenie, którego dotyczy planowanie), lub co najmniej – odesłanie do innego dokumentu zawierającego raport;
- b. opis celów, jakie mają być osiągnięte w ramach programu rewitalizacji;
- c. opis środków, jakimi będą osiągnięte cele.

Konieczne jest zatem opisanie obszaru rewitalizacji wraz z przeprowadzeniem dogłębnej diagnozy problemów wynikających z tej analizy oraz ich społeczno-gospodarczo-środowiskowych konsekwencji. Na tej podstawie możliwe będzie:

1. Określenie wizji rozwoju miasta na okres 15-20 lat (patrz dokumenty o charakterze strategicznym, raport o stanie miasta lub analiza stanu miasta),

² *Tamże.*

³ *Tamże.*

⁴ *Tamże.*

⁵ *Tamże.*

2. Wyznaczenie obszaru lub obszarów dla działań rewitalizacyjnych,
3. Określenie przyszłych funkcji i ich lokalizacji, a następnie kierunków rozwoju ekonomicznego na obszarze objętym rewitalizacją (przede wszystkim aspekty ekonomiczne, społeczne, urbanistyczne).

W trakcie przygotowywania programu powinny zostać uwzględnione następujące elementy:

- określenie form zarządzania programem. Wyznaczenie osoby / zespołu zadaniowego odpowiedzialnych za przygotowanie i realizację programu rewitalizacji,
- określenie zewnętrznych partnerów przy montażu i realizacji programu, jak również – tam gdzie to możliwe – ustalenie i uzasadnienie realizacji przedsięwzięć na zasadach partnerstwa publiczno-prywatnego (PPP),
- działania operacyjne zdążające do dysponowania gruntami, zarządzania gruntami, we wszystkich możliwych i dostępnych formach (uwaga: stworzenie propozycji w zakresie powiększenia możliwości dysponowania gruntami),
- określenie niezbędnych nakładów finansowych przeznaczonych na realizację programu (w podziale na środki publiczne i prywatne),
- identyfikacja i określenie wykorzystania lokalnych, regionalnych i krajowych instrumentów motywacyjnych dla poszczególnych kategorii inwestorów (przedsiębiorców, NGO's-ów, osób prywatnych, innych podmiotów),
- oszacowanie kosztów dla poszczególnych działań operacyjnych (projektów),
- określenie programów pomocowych, z których mogliby skorzystać beneficjenci programu rewitalizacji,
- zasady realizacji programu rewitalizacji – udział gremiów fachowych i mieszkańców, a zwłaszcza właścicieli nieruchomości włączonych w sferę rewitalizacji. Szerokie konsultacje społeczne dokumentu programu na wszystkich etapach jego opracowania,
- uczestnictwo mieszkańców, podmiotów gospodarczych i społecznych oraz innych użytkowników (definicje oparte na skali partycypacji: informacja, konsultacja, partnerstwo...),
- określenie sposobu zatwierdzania programu rewitalizacji: Aspekty organizacyjne. Przyjęcie przez Radę Gminy uchwałą programu rewitalizacji.

Struktura programu rewitalizacji

(Odpowiedź na pytanie: „Jak to należy opisać”)

WSTĘP - GENEZA

Proszę przedstawić źródła powstania programu rewitalizacji dla wybranego obszaru miasta oraz przebieg procedury jego przygotowania i opis zastosowanych metod pracy.

I. STRESZCZENIE

Proszę przedstawić skrócony opis programu rewitalizacji, zawierający następujące elementy:

- Program rewitalizacji:.....(*tytuł*)
- Lokalizacja:..... (*Gmina*)
- Obszar:..... (*w ha*)
- Uzasadnienie wyboru obszaru:.....
- Mapka sytuacyjna / plan obszaru:.....
- Operator programu:.....
- Partnerzy:.....
- Liczba mieszkańców obszaru:.....
- Cele programu:.....
- Środki realizacji celów / główne planowane przedsięwzięcia i ich orientacyjny ich koszt:.....

II. CHARAKTERYSTYKA OBECNEJ SYTUACJI NA OBSZARZE

Proszę scharakteryzować sytuację na obszarze objętym rewitalizacją w oparciu o dane liczbowe. Dane zawarte w tej części programu rewitalizacji powinny zostać przedstawione w oparciu o dane GUS/WUS, ekspertyzy, dokumenty planistyczne i inne opracowania, w sposób umożliwiający ich weryfikację. Informacje prezentowane w tym rozdziale powinny uwzględniać specyfikę i problemy obszaru, które mogą być rozwiązywane w ramach programu rewitalizacji. Istotnym jest, aby w procesy rewitalizacyjne zaangażowany był nie tylko sektor publiczny, ale również prywatny i pozarządowy. W związku z tym konieczne jest ustanowienie lub identyfikacja różnych form zachęt skłaniających te podmioty do wzięcia aktywnego udziału w realizacji procesów rewitalizacyjnych. Podane informacje dotyczące obszaru rewitalizacji należy odnieść do średniej w gminie miejskiej lub średniej w województwie (w przypadku małych miast o liczbie mieszkańców do 20 tys., które w całości będą objęte programem rewitalizacji). Dobór wskaźników charakteryzujących obszar, świadczących o stanie kryzysowym, należy do gminy. Powinny to być wskaźniki najlepiej oddające charakter obszaru, dla którego opracowany został program rewitalizacji.

Wyjątkowym elementem programu rewitalizacji są inwestycje w zakresie mieszkalnictwa, które mogą być realizowane wyłącznie na wyznaczonych obszarach wsparcia. W przypadku planowanej realizacji działań dotyczących mieszkalnictwa należy podczas diagnozy obszaru na którym realizowany będzie projekt (dopuszcza się możliwość wskazania obszaru tożsamego z obszarem programu rewitalizacji lub wyznaczenia w tym celu jednego podobszaru na obszarze objętym programem rewitalizacji), stosować się do Wytycznych Ministra Rozwoju Regionalnego w zakresie programowania działań dotyczących mieszkalnictwa (aktualna wersja dokumentu dostępna na stronie internetowej Ministerstwa Rozwoju Regionalnego), opracowanych na podstawie art. 47 ust. 1 Rozporządzenia (WE) 1828/2006 ustanawiającego szczegółowe zasady wykonania rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006 ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności oraz rozporządzenia (WE) nr 1080/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Oznacza to, iż inwestycje w zakresie mieszkalnictwa mogą być realizowane na wyznaczonych (wyodrębnionych) obszarach wsparcia - **spełniających łącznie co najmniej trzy z poniższych kryteriów.**

- wysoki poziom ubóstwa i wykluczenia,
- wysoką stopę długotrwałego bezrobocia
- wysoki poziom przestępczości i wykroczeń,
- niski wskaźnik prowadzenia działalności gospodarczej,
- porównywalnie niski poziom wartości zasobu mieszkaniowego.

Każde z wymienionych kryteriów zostało opisane za pomocą wskaźnika/wskaźników. Lista wskaźników dla województwa małopolskiego wraz z przypisanymi do nich wartościami referencyjnymi przedstawia się następująco:

Kryterium	a) Wysoki poziom ubóstwa i wykluczenia	b) Wysoka stopa długotrwałego bezrobocia	c) Wysoki poziom przestępczości i wykroczeń		d) Niski wskaźnik prowadzenia działalności gospodarczej	e) Porównywalnie niski poziom wartości zasobu mieszkaniowego	
Wskaźnik	Liczba osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej na 1 tys. ludności	Udział długotrwale bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym	Liczba przestępstw na 1 tys. ludności	Czyny karalne osób nieletnich na 1 tys. nieletnich	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej na 100 osób	Udział budynków bez wodociągu/ do ogólnej liczby budynków (w %)	Liczba budynków wybudowanych przed rokiem 1989/ do ogólnej liczby budynków (w %)
Źródło danych	Dane za 2006 (RSW)	Dane za 2006 (RSW)	Dane za 2006 (RSW)	Dane za 2006 (TEMIDA)	Dane za 2006 (RSW)	Dane za 2002 (NSP)	Dane za 2002 (NSP)
Woj. małopolskie	56	3,5	32,3	32,4	8,9	6,2	81,6
Wartość dla obszarów objętych wsparciem	Odchylenie powyżej wartości referencyjnej	Odchylenie powyżej wartości referencyjnej	Odchylenie powyżej wartości referencyjnej	Odchylenie powyżej wartości referencyjnej	Odchylenie poniżej wartości referencyjnej	Odchylenie powyżej wartości referencyjnej	Odchylenie powyżej wartości referencyjnej
Definicja wskaźnika	Osoby, które zgodnie z ustawą z 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. Nr 64, poz. 593, z późn. zm.) są uprawnione do ubiegania się o przyznanie świadczenia pieniężnego z pomocy społecznej	Stopę bezrobocia długotrwałego rozumie się jako stosunek liczby osób bezrobotnych powyżej 12 miesięcy do liczby osób w wieku produkcyjnym (kobiety w wieku 18-59, mężczyźni 18-64)	Ilość przestępstw stwierdzonych ogółem	Ilość czynów karalnych popełnionych przez nieletnich, przy czym za nieletniego uważa się osobę, która w chwili popełnienia czynu miała ukończone 13 lat, ale nie	Ilość zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 100 mieszkańców	Budynek wyposażony w wodociąg - budynek, w którym wszystkie, bądź niektóre mieszkania posiadają kran z wodą bieżącą (bez względu na to czy jest to zimna czy ciepła woda), lub jest on poza mieszkaniem – ale wewnątrz tego budynku np. w korytarzu. Według	Ilość budynków mieszkalnych powstałych przed rokiem 1989 w relacji do ogólnej liczby budynków mieszkalnych

				ukończyła 17 lat		długości przewodów rozdzielczych doprowadzających wodę od źródła (ujęcia wody) do budynku rozróżnia się instalację jako: - siećową urządzenie lokalne	
Rekomendowane źródła danych dla Beneficjentów	Ośrodki Pomocy Społecznej	Urząd Statystyczny/ Powiatowy Urząd Pracy	Komendy Policji	Komendy Policji	Urząd Statystyczny	Dane administracyjne	Dane administracyjne

W przypadku dwóch kryteriów (c i e) opisanych przez dwa wskaźniki, do beneficjenta należy decyzja, który ze wskaźników wybiera.

W przypadku programów rewitalizacji, które nie przewidują zadań z zakresu mieszkalnictwa – nie ma obowiązku stosowania w/w Wytycznych Ministra Rozwoju Regionalnego w zakresie programowania działań dotyczących mieszkalnictwa (aktualna wersja dokumentu dostępna na stronie internetowej Ministerstwa Rozwoju Regionalnego), opracowanych na podstawie art. 47 ust. 1 Rozporządzenia (WE) 1828/2006 ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności oraz rozporządzenia (WE) nr 1080/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

W celu scharakteryzowania obszaru, który będzie poddany rewitalizacji, diagnozę należy przedstawić w następującym ujęciu:

1) Sfera mieszkaniowa i społeczne aspekty mieszkalnictwa na wybranym obszarze (jeśli obszar zawiera takie funkcje):

- stan zasobów mieszkaniowych: typologia budynków mieszkalnych, patologie stanu technicznego budynków mieszkalnych, definicja komfortu mieszkań i jego braków,
- stan użytkowania mieszkań: wielkość mieszkań, zagęszczenie mieszkań, typ użytkowania i własności,
- identyfikacja problemów w zakresie mieszkalnictwa na obszarze rewitalizacji.

2) Stan infrastruktury technicznej na obszarze przewidzianym do rewitalizacji:

- diagnoza stanu infrastruktury, określenie stopnia jej degradacji oraz identyfikacja skutków takiego stanu,
- określenie głównych kierunków robót technicznych potrzebnych na obszarze: infrastruktura techniczna – media, sieci elektryczne, kanalizacyjne, woda itp.
- identyfikacja problemów w zakresie stanu infrastruktury technicznej na obszarze rewitalizacji.

3) Sfera społeczna:

- struktura demograficzna i społeczna – trendy,
- określenie grup społecznych wymagających wsparcia w ramach programu rewitalizacji,
- stan i zróżnicowanie dochodowości gospodarstw domowych,
- struktura organizacji pozarządowych,
- instytucje i organizacje działające (jak i te, których brak) w sferze społecznej (m.in. przedszkola, świetlice, kluby sportowe, itp.),
- identyfikacja problemów:
 - poziom zatrudnienia i poziom bezrobocia, w zestawieniu z wykształceniem mieszkańców,
 - jakość życia mieszkańców – dostęp do infrastruktury społecznej, aktywność mieszkańców.

4) Gospodarka:

- główni pracodawcy / struktura i trendy rozwoju gospodarki w mieście i na obszarach objętych programem rewitalizacji,
- struktura własnościowa i wielkościowa podstawowych branż gospodarki znajdującej się na terenie miasta – trendy,

- ilość podmiotów gospodarczych i osób zatrudnionych w danych sektorach – trendy,
- identyfikacja problemów w zakresie gospodarki na obszarze rewitalizacji.

5) Zagospodarowanie przestrzenne:

- granice stref ochrony konserwatorskiej,
- uwarunkowania ochrony środowiska,
- własność gruntów i budynków, przekształcenia własnościowe,
- komunikacja: struktura ruchu kołowego, problemy parkingów, przestrzenie publiczne, stan, potrzeby,
- projekty w sferze przestrzeni publicznej,
- określenie funkcji poszczególnych stref na rewitalizowanym obszarze (mieszkaniowe, przemysłowe, rekreacyjne, usługowe itd.),
- identyfikacja problemów w zakresie zagospodarowania przestrzennego na obszarze rewitalizacji.

6) Analiza SWOT wg każdego z ww. obszarów problemowych.

7) Podsumowanie – określenie kluczowych problemów i ich skutków dla obszarów przewidzianych do rewitalizacji (wg sektorów – gospodarka, środowisko, społeczeństwo itp.)

III. NAWIĄZANIE DO STRATEGICZNYCH DOKUMENTÓW DOTYCZĄCYCH ROZWOJU PRZESTRZENNO-SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO MIASTA I REGIONU

W części tej należy przedstawić uzasadnienie podjęcia realizacji programu rewitalizacji odwołując się w kontekście zapisów do dokumentów o charakterze strategicznym.

1. Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2007-2013;
2. Strategia rozwoju gminy / miasta (jeżeli istnieje);
3. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy lub plan zagospodarowania przestrzennego;
4. Dokumenty dotyczące polityk w różnych sektorach społeczno-gospodarczych na poziomie krajowym lub regionalnym lub lokalnym (jeżeli istnieją):
 - mieszkalnictwo,
 - infrastruktura i usługi komunalne,
 - rozwój przedsiębiorczości,
 - gospodarowanie gruntami,
 - ochrona dziedzictwa kulturowego,
 - polityka komunikacji społecznej,
 - polityka transportu,
 - polityka społeczna związana z przeciwdziałaniem patologiom społecznym.

IV. ZAŁOŻENIA PROGRAMU REWITALIZACJI

Proszę przedstawić podstawowe założenia programu rewitalizacji z wyszczególnieniem zasięgu terytorialnego i kryteriów jego delimitacji wraz z uzasadnieniem wynikającym z informacji zawartych w poprzednich punktach. Należy w sposób opisowy przedstawić istotę programu, jego cele, główne nurty przewidywanych działań, zasady i organizację zarządzania, jak również hierarchizację potrzeb.

W miejscu tym należy przedstawić stopień zaawansowania prac nad programem / jego realizacją. W szczególności należy wykazać stopień zaangażowania partnerów programu, w tym różnorodnych inwestorów (np. inwestorów budownictwa mieszkaniowego, zainteresowanych przedsiębiorców...).

V. PLANOWANE ZADANIA NA OBSZARZE REWITALIZOWANYM, W PODZIALE NA LATA I ZAKRES PRZEDMIOTOWY

Proszę przedstawić zadania planowane do realizacji w ramach programu rewitalizacji w podziale na zadania przestrzenne, gospodarcze i społeczne.

<i>Zadania przestrzenne (techniczno-materialne)*</i>					
<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Oczekiwane rezultaty</i>	<i>Koszt całkowity</i>	<i>Instytucje i podmioty uczestniczące we wdrażaniu</i>

*W układzie tabelarycznym powinny zostać przedstawione, przewidziane do realizacji (wg zapotrzebowania) zadania dotyczące:

1. rozwoju infrastruktury technicznej,
2. rozwoju transportu,
3. restrukturyzacji przemysłu,
4. remontów i renowacji istniejących zasobów mieszkaniowych,
5. budowy nowych mieszkań,
6. rozwoju infrastruktury społecznej, kulturalnej, turystycznej,
7. zabezpieczenie puli mieszkań rotacyjnych i zamiennych.

<i>Zadania gospodarcze**</i>					
<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Oczekiwane rezultaty</i>	<i>Koszt całkowity</i>	<i>Instytucje i podmioty uczestniczące we wdrażaniu</i>

** W układzie tabelarycznym powinny zostać przedstawione, przewidziane do realizacji (wg zapotrzebowania) zadania dotyczące:

1. wspierania przedsiębiorczości,
2. rozwoju turystyki bądź innych sektorów gospodarki lokalnej,
3. uruchamiania finansowych mechanizmów wsparcia (np. lokalny fundusz poręczeń),
4. inne, wynikające z programów pomocowych, dotyczące rozwoju MSP,

<i>Zadania społeczne***</i>					
<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Oczekiwane rezultaty</i>	<i>Koszt całkowity</i>	<i>Instytucje i podmioty uczestniczące we wdrażaniu</i>

*** W układzie tabelarycznym powinny zostać przedstawione, przewidziane do realizacji (wg zapotrzebowania) zadania dotyczące:

1. rozwoju zasobów ludzkich,
2. przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu,
3. walki z patologiami społecznymi,
4. tworzenia równych szans,
5. zapobieganiu zjawisku bezrobocia,
6. zapobieganiu zjawisku bezdomności,

7. aktywizacji środowisk dziecięcych i młodzieżowych,
8. przekwaterowania mieszkańców rewitalizowanych terenów,
9. uruchamiania systemów wsparcia organizacji pozarządowych,
10. kształcenia ustawicznego.

VI. WSKAŹNIKI REALIZACJI PROGRAMU REWITALIZACJI

Proszę scharakteryzować wyniki realizacji programu rewitalizacji przy pomocy odpowiednich wskaźników.

Wskaźniki produktu, np.:

1. liczba zmodernizowanych budynków/mieszkań;
2. liczba zmodernizowanych i zrewaloryzowanych obiektów zabytkowych;
3. ilość nowych mieszkań (dobudowy i nowe budynki);
4. ilość infrastruktury turystycznej przygotowanej w ramach programu;
5. ilość nowej i zmodernizowanej infrastruktury technicznej;
6. ilość wspieranych projektów organizacji pozarządowych.

Wskaźniki rezultatu, np.:

1. ilość nowych jednostek gospodarczych;
2. wzrost ilości mieszkańców zlokalizowanych na obszarze i w promieniu do 1km poza obszarem, ilość udostępnionych obszarów inwestycyjnych (w ha);
3. określenie efektu dźwigni finansowej zaangażowanie sektora prywatnego w stosunku do sektora publicznego;
4. zróżnicowanie oferty mieszkaniowej (pozostawanie przy jednym typie mieszkańców czy różnicowanie grup społecznych) / standardów cenowych.

Wskaźniki oddziaływania, wpływ pośredni, długofalowy, np.:

1. ilość nowych miejsc pracy powstałych w wyniku programu z podziałem na branże;
2. wartość dodana generowana przez lokalną działalność gospodarczą;
3. wzrost dochodów gminy z podatków od nieruchomości;
4. ilość MSP;
5. wzrost liczby turystów odwiedzających obszary miejskie i obiekty zabytkowe;
6. spadek poziomu przestępczości;
7. przyrost naturalny (napływ młodych mieszkańców).

VII. PLAN FINANSOWY PROGRAMU REWITALIZACJI

Proszę przedstawić plan finansowy programu rewitalizacji w podziale na projekty, lata oraz źródła finansowania wg poniższego wzoru. Lista projektów powinna zostać uszeregowana wg hierarchii ich ważności.

Lp.	Nazwa zadania	Okres realizacji	Koszt całkowity	w tym:	
				Środki publiczne	Środki prywatne

VIII. INSTRUMENTY WDRAŻANIA PROGRAMU I KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ

Proszę przedstawić krótkie opisy podstawowych oraz lokalnych instrumentów powołanych dla realizacji poszczególnych projektów: kto i jak będzie je realizował, przy pomocy jakich instrumentów finansowych, jak będą zarządzane.

Opis systemu wdrażania i komunikacji społecznej powinien zawierać następujące elementy:

- Określenie prawnej formy zarządzającego programem (operatora);
 - System obiegu informacji oraz środków finansowych w instytucji / komórce odpowiedzialnej za zarządzanie programem, jak również w ramach partnerstwa (szczególny nacisk należy położyć na określenie zasad współpracy pomiędzy sektorem publicznym, prywatnym i organizacjami pozarządowymi);
 - Planowane działania na rzecz rozpowszechnienia informacji, wiarygodności programu i pozyskania opinii publicznej (komunikacja społeczna);
 - Opis już pozyskanych partnerów oraz ich doświadczenia pod kątem realizacji założeń programu, stopień zaangażowania władz lokalnych / regionalnych w realizację programu, podpisane umowy z partnerami (właścicielami, operatorem, inwestorami);
1. Sposoby monitorowania i oceny. System monitorowania oraz oceny programu rewitalizacji stanowi kluczowy element gwarantujący jego powodzenie w dłuższej perspektywie czasu. Dlatego też szczególny nacisk zostanie położony na ocenę staranności i racjonalności przygotowania tego systemu. W ramach systemu monitorowania i oceny programu powinny zostać przygotowane również procedury postępowania w sytuacji wykrycia nieprawidłowości w funkcjonowaniu programu i sposoby ich naprawy w celu zapewnienia osiągnięcia wyznaczonych celów i zaplanowanych rezultatów. Należy pamiętać, że monitorowanie i ocena programu rewitalizacji jest procesem ciągłym i rozpoczyna się już od momentu jego uruchomienia. Dlatego oprócz zastosowania grup wskaźników produktu, rezultatu i oddziaływania, mierzalnych w dalszej perspektywie czasu, należy uwzględnić również takie wskaźniki, które pozwolą na monitorowanie bieżące programu (np. liczba osób przenoszonych na czas remontu, liczba osób przenoszonych definitywnie, liczba remontów, rozpoczętych budów, zakłócenia w ruchu kołowym / pieszym, itp.).

5. Ocena programu rewitalizacji

Ocena wniosku o dotację dla pojedynczego projektu będzie równocześnie połączona z oceną programu rewitalizacji. Na kwalifikację wniosku będzie wpływać nie tylko wpisywanie się przedsięwzięcia w przyjęty wcześniej program, ale również jakość tego programu, poprawność jego przygotowania oraz jego wykonalność.

Oceni poddawane będą następujące cechy rewitalizacji, które pozwalają odróżnić ją od innych form kompleksowej interwencji w przestrzeń miejską:

- Cele rewitalizacji są usytuowane w sferze społeczno-gospodarczej i ekologiczno-przestrzennej, a działania infrastrukturalne i architektoniczno-urbanistyczne są tym celom podporządkowane (mają charakter narzędziowy) – wobec tego nie można uznać za rewitalizację prostych działań remontowo-budowlanych, które nie mają celu społecznego, gospodarczego lub ekologiczno-przestrzennego;
- Rewitalizacja to reakcja na kryzys, który obejmuje dany obszar i przejawia się w wielu dziedzinach naraz – nie można zatem za rewitalizację uznać działań podejmowanych poza obszarem kryzysowym (stąd kluczowe znaczenie trafnego wyznaczenia obszaru do rewitalizacji);
- Rewitalizacja musi być realizowana we współpracy zróżnicowanych partnerów lokalnych: zarówno sektora publicznego (z reguły – gminy), jak i lokalnych przedsiębiorców oraz sektora pozarządowego, a często także innych partnerów: miejscowych uczelni, policji itp. – program rewitalizacji powinien więc uwzględniać zaangażowanie partnerów prywatnych: zarówno komercyjnych, jak i niekomercyjnych.
- Rewitalizacja ma charakter kompleksowy, jest zawsze planem wielowątkowych, wzajemnie wzmacniających się (synergicznych) działań zmierzających do wywołania jakościowej zmiany na całym wyznaczonym obszarze, w tym zawsze – zmiany negatywnego wizerunku tego obszaru – rewitalizacji nie należy mylić z listą (choćby obszerną) działań punktowych, niepowiązanych ze sobą i nieukładających się w spójny, całościowy program.

Jak zatem można dostrzec, wylaniają się cztery ogólne zagadnienia odnoszące się do jakości programów rewitalizacji:

- interdyscyplinarność,

- reakcja na kryzys,
- partnerstwo,
- kompleksowość.

W toku weryfikacji wniosku o dofinansowanie ze środków MRPO przedsięwzięć o charakterze rewitalizacyjnym (poszczególnych projektów), ocenie zostanie poddany również program rewitalizacji, który jest dokumentem źródłowym dla wniosku. Szczególnie będzie brana pod uwagę część programu pokrywająca się z zakresem wniosku o dofinansowanie i stanowiąca jego uzasadnienie. Należy jednak podkreślić, iż wskazana jest ocena całego programu ponieważ jego jakość i poprawność przyjętych założeń będzie miała kluczowy wpływ na powodzenie realizacji przedsięwzięcia finansowanego przy pomocy środków Unii Europejskiej.

Ocena programów rewitalizacji odbywać się będzie pod kątem następujących zagadnień:

- logika i spójność wewnętrzna programu;
 - czy cele danego programu są usytuowane w sferze społecznej, gospodarczej i ekologiczno-przestrzennej, a działania infrastrukturalne i architektoniczno-urbanistyczne są tym celom podporządkowane (mają charakter narzędziowy, a nie stanowią celu samego w sobie)?
 - czy program jest reakcją na kryzys, który obejmuje dany obszar i przejawia się w wielu dziedzinach naraz? Czy obszar taki został wyznaczony w jakimkolwiek procesie diagnostycznym? Czy jego wytyczenie opiera się o faktyczne rozeznanie przestrzennego zasięgu poszczególnych negatywnych zjawisk społecznych, gospodarczych i przestrzennych, które w sumie składają się na lokalny kryzys?
 - czy program jest spójny, ma charakter kompleksowy, składa się z działań wielowątkowych, wzajemnie wzmacniających się (synergicznych)? Czy zmierza do wywołania jakościowej zmiany na całym wyznaczonym obszarze, w tym zmiany negatywnego wizerunku tego obszaru?
- trafność wyboru obszaru pod kątem szans rozwoju ekonomicznego (konkurencyjność) oraz stopnia patologii (spójność) – identyfikacja obszarów patologicznych rokujących na rozwój ekonomiczny;
- stopień zaangażowania i liczba partnerów inwestycyjnych (mieszkańcy, wspólnoty mieszkaniowe, podmioty społeczno-gospodarcze, inne);
- ilość i charakter działań poprawiających funkcjonowanie i estetykę przestrzeni publicznej;
- inne wskaźniki dynamiki procesu (np. kampanie promocyjne na rzecz witryn sklepowych, elewacji itp.);
- system komunikacji społecznej w ramach programu;
- dojrzałość projektu (stopień zaawansowania prac przygotowawczych / poziom realizacji, jeżeli została rozpoczęta).

Warunkiem niezbędnym złożenia projektu z zakresu rewitalizacji będzie pozytywna ocena programu rewitalizacji, na podstawie którego został opracowany. W sytuacji kiedy program okaże się przygotowany błędnie, będzie zawierał rażące nieścisłości lub jeżeli jego zapisy będą świadczyć, iż ma charakter doraźny i został przygotowany jedynie na potrzeby uzyskania wsparcia ze środków MRPO – zostanie oceniony negatywnie i na jego podstawie nie będzie możliwe ubieganie się o wsparcie dla poszczególnych projektów rewitalizacyjnych.